

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л.С. Психология искусства / Лев Семенович Выготский – М.: Педагогика, 1987. – 341 с.
2. Личность и творчество: проблемы, идеи, возможности. / Под ред. Б.П. Юсова и др. – Луганск: Пресса, 1997. – 157 с.
3. Лотман Ю.М. Об искусстве / Юрий Михайлович Лотман. – СПб.: Искусство – СПб, 1998. –704 с.
4. Толстых А.В. Искусство понимать искусство / Александр Валентинович Толстых – М.: Педагогика, 1990. – 160 с.
5. Чертов Л.Ф. Как возможна семиотика искусства? (О перспективах союза эстетики и семиотики) / Л. Ф. Чертов // Эстетика сегодня: состояние и перспективы. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 1999. – С. 91– 95
6. Dessoir M. Ästhetik und allgemeine Kunstwissenschaft / Макс Dessoir, 1906.

УДК 378.147

МОДЕЛЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ УРАХУВАННЯ ВИМОГ ЩОДО ЯКОСТІ Й ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Майковська В.І.

*Приватний вищий навчальний заклад Харківський інститут
економіки ринкових відносин та менеджменту*

В статті досліджено вимоги щодо якості й ефективності професійної підготовки фахівця. Визначено сутність поняття «конкурентоспроможний фахівець». Розглянуто структуру і зміст моделі конкурентоспроможного фахівця.

Ключові слова: якість професійної підготовки; гранична індивідуальна ефективність професійної підготовки; економічна ефективність професійної підготовки; конкурентоспроможний фахівець;

кваліфікаційний, особистісний, психофізіологічний і трудовий потенціал фахівця.

**МОДЕЛЬ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОГО СПЕЦИАЛИСТА
КАК РЕЗУЛЬТАТ СОБЛЮДЕНИЯ ТРЕБОВАНИЙ К КАЧЕСТВУ
И ЭФФЕКТИВНОСТИ ЕГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
ПОДГОТОВКИ**

Майковская В.И.

В статье исследованы требования к качеству и эффективности профессиональной подготовки специалиста. Определена сущность понятия «конкурентоспособный специалист». Рассмотрены структура и содержание модели конкурентоспособного специалиста.

Ключевые слова: качество профессиональной подготовки; предельная индивидуальная эффективность профессиональной подготовки; экономическая эффективность профессиональной подготовки; конкурентоспособный специалист; квалификационный, личностный, психофизиологический и трудовой потенциал специалиста.

**COMPETITIVE SPECIALIST MODEL AS A RESULT OF MEETING
THE REQUIREMENTS FOR THE QUALITY AND EFFECTIVENESS
OF ITS PROFESSIONAL TRAINING**

Maykovska V.I.

The paper investigates the requirements for quality and effectiveness of specialist professional training. The essence of the competitive specialist concept is determined. The structure and content of a competitive specialist model is analyzed.

Keywords: professional training quality; marginal individual performance of professional training; economical effectiveness of professional training; competitive specialist; qualification, personal, physiological and employment potential of specialist.

З розгортанням комплексних реформ та суспільних трансформацій в Україні кожен вищий навчальний заклад (ВНЗ) вступив у систему ринкових відносин. Об'єктивно зумовлена необхідність отримання адекватного потребам суспільства рівня професійної підготовки – на-

слідок дії основного економічного закону інтенсивного розвитку виробництва: конкретними суспільними формами прояву виробництва і споживання знань є показники якісної характеристики робочої сили [3, с. 53]. Тому якість професійної підготовки на рівні особистості, роботодавця, держави і суспільства – це гарант успішної роботи випускників ВНЗ на ринку праці [2, с. 67].

Професійна підготовка фахівців у вищій школі завжди була в центрі уваги науковців. Проблематика розробки моделі загальнонаціональної системи оцінки якості професійної підготовки та апробації механізмів її розгортання на різних рівнях є предметом наукових досліджень М. Вачевського, С. Гончарова, І. Каленюк, О. Кукліна, А. Маркової, А. Нісімчука, О. Пехоти, Н. Чухрай та інших. Разом з тим, питання урахування вимог щодо якості й ефективності професійної підготовки в процесі розробки моделі конкурентоспроможного фахівця належним чином не висвітлені. Мета даної публікації – розкрити сутність вимог до майбутнього фахівця та провести аналіз можливостей вибору освітніх технологій, що враховують ці вимоги і як кінцевий результат професійної підготовки передбачають формування його конкурентоспроможності.

Н. Чухрай виділяє проблему підвищення якості професійної підготовки як найбільш актуальну в ринкових умовах та вказує на шляхи її розв'язання: 1) посилення практичної спрямованості соціально-економічних дисциплін, оптимальне використання їх виховного потенціалу; 2) перегляд державних вимог до мінімуму змісту й рівня професійної підготовки; 3) підвищення уваги до набуття ключових фахових компетенцій; 4) вдосконалення освітніх технологій та врахування потреби в міждисциплінарному характері професійної підготовки [6, с. 114]. А. Кузьмінський вважає, що задля кардинального оновлення системи професійної освіти й покращення якості професійної підготовки необхідно докорінно переглянути філософсько-ціннісні джерела і функції української освіти [4, с. 54]. Якість професійної підготовки на думку М. Вачевського може бути забезпечена за рахунок інноваційного розвитку шляхом послідовного введення у зміст освіти культури проектування інноваційних освітніх практик [1, с. 154].

Якщо якість – це відношення результату до мети, то ефективність – це відношення результату до витрат. Чим більше ресурсів вкладається

в професійну підготовку, тим вищою буде її ефективність, яка вимірюється у трьох площинах – щодо держави, суспільства й особистісного життя [3, с. 103]. Ефективність професійної підготовки з боку держави насамперед мусить визначатися через рівень демократичності суспільства, тому професійна підготовка має бути максимально зорієнтована на формування розвиненої, самодостатньої особистості. Суспільний вимір в даному випадку детермінується насамперед тим, що відокремлюється певним чином від державного: інтереси суспільства й держави в процесі професійної підготовки не завжди цілком збігаються, проте професійну підготовку можна розглядати як певний інтегруючий чинник. Ефективність професійної підготовки щодо особистості виявляється через пристосування останньої до умов життя, які створює сучасний світ. О. Куклін визначає її як граничну індивідуальну, що для кожної окремо взятої особистості може виражатися у задоволенні її внутрішніх потреб, підвищенні рівня доходів, соціального статусу і є суб'єктивною [5, с.198-200]. Той же дослідник зауважує, що існує як внутрішня, так і зовнішня ефективність професійної підготовки. Внутрішня визначається такими критеріями, як рівень успішності навчання й співвідношення обсягів прийому та випуску студентів ВНЗ. Натомість зовнішніми критеріями є рівень кваліфікації робочої сили й адаптованості до проживання випускників ВНЗ в суспільстві. Внутрішню та зовнішню ефективність О. Куклін класифікує як загальну і об'єктивну, що проявляється в підвищенні продуктивності функціонування галузей господарства. Економічна ефективність професійної підготовки оцінюється як показник зростання матеріального добробуту людини та суспільства. Її критерії та показники знаходяться в різноманітних сферах людського життя [3, с.139].

Інший підхід до виміру ефективності пропонують Н. Чухрай, Я. Гаврись та О. Гірна, розглядаючи її через виконання цілей професійної підготовки: 1) інтелектуальних (містять формування базисних когнітивних навичок аналізу й синтезу та передачу специфічних професійних знань); 2) політичних (допомагають у асимілюванні на основі законів суспільства); 3) соціальних (спрямовані на соціалізацію студентів відповідно до їх професійних ролей); 4) економічних (об'єднують підготовку до майбутньої професійної діяльності та подальше підвищення кваліфікації) [6, с. 155].

Результати огляду джерел з теми професійної підготовки доводять, що вона покликана формувати фахівців із випередженням потреб життя. Наші спостереження засвідчують, що здібності, характеристики, якості й компетенції, які забезпечують конкурентоспроможність на ринку праці, можуть бути узагальнені в моделі конкурентоспроможного фахівця (Рис. 1).

Як кінцевий результат професійної підготовки дана модель передбачає формування конкурентоспроможності (сукупності знань, умінь, навичок, компетенцій, якостей і властивостей, що забезпечують спрямованість фахівця на успішну професійну діяльність та обумовлюють задоволення ним особистісних і суспільних потреб у професійному становленні й розвитку в умовах ринку праці).

Розглядаючи конкурентоспроможність фахівця як певну цілісність, у її структурі ми виокремили такі компоненти: кваліфікаційний, особистісний і психофізіологічний потенціал. Кваліфікаційний потенціал включає професійну компетентність і професійну спрямованість. Особистісний формують соціально значущі й професійно важливі якості. Психофізіологічний потенціал є результатом розвитку психологічних і біопсихологічних властивостей.

Основою моделі є трудовий потенціал, створення якого в процесі професійної підготовки виступає запорукою конкурентоспроможності фахівця. Запропонована нами модель передбачає можливість відстеження процесу формування готовності до професійної діяльності в умовах ринкових відносин. Структура моделі дозволяє визначити дану готовність як цілісний прояв особистості, який займає проміжне місце між психічними процесами і властивостями особистості та є комплексом її інтегративних якостей, що проявляються у формах активності.

Проведений аналіз свідчить, що питанню розробки моделі конкурентоспроможного фахівця як результату врахування вимог щодо якості й ефективності його професійної підготовки приділяється недостатньо уваги. Враховуючи результати аналізу, ми вважаємо, що запропонована нами модель конкурентоспроможного фахівця може використовуватись як базова, на основі якої кожен ВНЗ здатний проектувати свої підмоделі в залежності від притаманних йому напрямків підготовки та спеціалізацій. Оскільки в публікації неможливо розкрити усі аспекти висвітлюваної педагогічної проблеми, подальші наукові пошуки

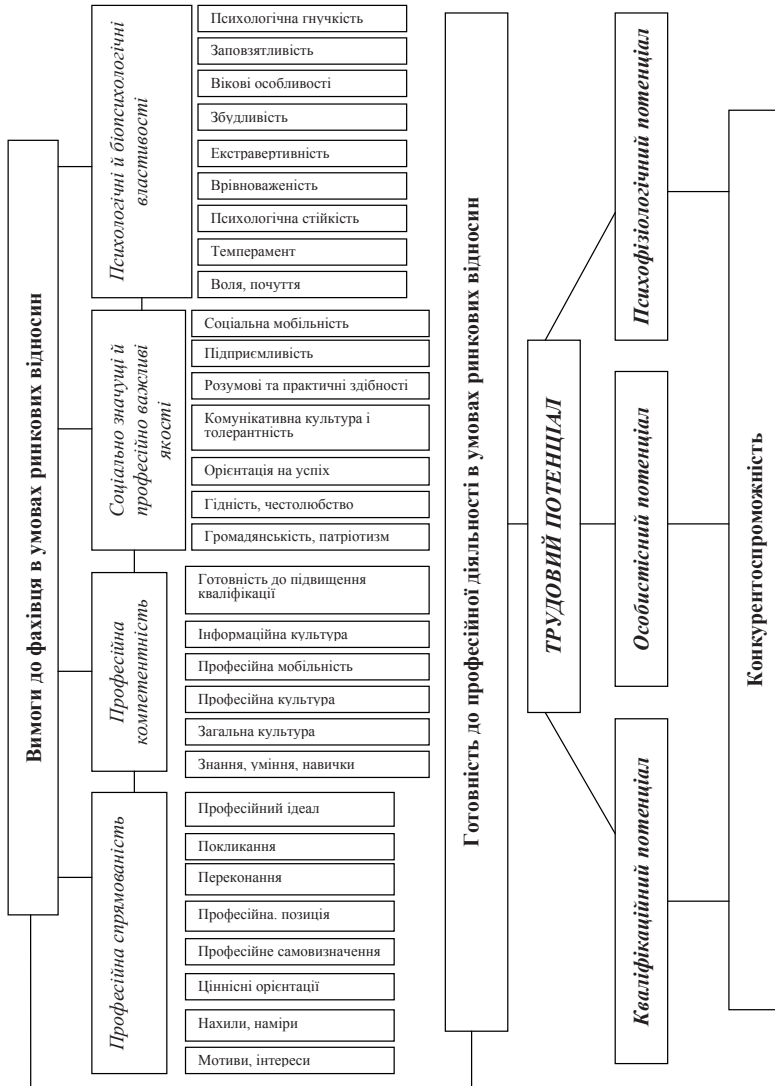

Рис. 1 Модель конкурентоспроможного фахівця (складено автором)